

II

(Úvodné akty)

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

413. PLENÁRNE ZASADANIE V DŇOCH 15. A 16. DECEMBRA 2004

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Európska poisťná zmluva“

(2005/C 157/01)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 17. júla 2003 rozhodol podľa článku 29 ods. 2 vnútorného poriadku, že vypracuje stanovisko na tému „Európska poisťná zmluva“

Odborná skupina pre jednotný trh, výrobu a spotrebu, ktorá bola zodpovedná za prípravu prác výboru na tému, prijala svoje stanovisko 10. novembra 2004. Spravodajcom bol pán Pegado Liz.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 413. plenárnom zasadnutí 15. – 16. decembra 2004 (schôdza z 15. decembra) 137 hlasmi za, 1 hlasom proti, pričom 2 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Úvod a zdôvodnenie

určuje a riadi zmluvy o uzavretí poistenia a zabezpečí realizáciu a správne fungovanie jednotného trhu;

1.1 Základné princípy, ktorými sa riadi uzatvorenie a platnosť zmluvy o uzavretí poisťky sa v rôznych právnych systémoch členských štátov EÚ odlišujú napriek tomu, že majú spoločný pôvod a veľmi podobné obsahy.

— stanoviť spoločné princípy v rôznych národných systémoch, riadiacích zmluvy o uzavretí poistenia a oblasti, ktoré by z technického a právneho hľadiska mohli byť zosúladené;

1.2 Zmluva o uzavretí poisťky je hlavnou zložkou činnosti na vnútornom trhu, pretože vnáša do komerčných vzťahov medzi odborníkmi z priemyslu a spotrebiteľmi väčšiu istotu. Rozdiely v legislatíve, ktoré sa vzťahujú na základné stránky dohody o uzavretí poistenia v rôznych národných legislatívnych systémoch, môžu vytvárať bariéry pri realizácii jednotného trhu a spôsobujú ďalšie problémy pre medzinárodný marketing tohto finančného nástroja.

— uvažovať o možných riešeniach a navrhnúť modely, formulácie alebo nástroje, ktoré by mali byť prijaté na to, aby sa zabezpečila vhodnejšia právna úprava zmluvy o uzavretí poistenia na úrovni Spoločenstva.

1.3 Toto stanovisko z vlastnej iniciatívy je zamerané na to, aby upozornilo kompetentné úrady na národnej a úrovni a úrovni Spoločenstva na potrebu a možnosť:

1.4 Od začiatku prípravných prác na tomto stanovisku z vlastnej iniciatívy bolo najdôležitejšie, aby sa zabezpečila spolupráca a účasť členov skupiny „Iná formulácia európskeho poisťného práva“, ktorú viedol a koordinoval Fritz Reichert-Facilides, honorárny profesor práva na Univerzite v Innsbrucku; v tejto skupine pracujú významní právnici a špecialisti v právnom odbore poisťovníctva z pätnástich európskych krajín.

— vypracovať pre spotrebiteľov zoznam otázok a problémov, vyplývajúcich zo súčasnej odlišnosti v legislatíve, ktorá

1.4.1 Preto bolo pre nás veľkým potešením, že prof. Reichert-Facilides ihneď prijal naše pozvanie, aby sa zúčastnil na prácach ako expert pre spravodajcu. A hneď pripravil prvý príspevok (vyjadrenie k záležitosti I).

1.4.2 V priebehu prípravy tohto stanoviska prof. Reichert-Facilides nečakane zomrel.

1.4.3 Jeho celoživotný záujem a významná akademická činnosť v oblasti poisťovníctva spolu s jeho návrhom „Iná formulácia“, sú dostatočným dôvodom na odkaz v tomto stanovisku a na počesť jeho pamiatky zvláštnym uznaním vďaka za jeho nevšednú oddanosť.

1.4.4 Toto je dôvod, ktorý plne vysvetľuje a odôvodňuje zaradenie podstatnej časti jeho „Vyjadrenia k záležitosti“, ktoré sa nachádza v dodatku tohto stanoviska; toto vyjadrenie bolo pripravené ako úvod k prácam, ktoré zahájili toto stanovisko, a ktoré zostane jednou z jeho posledných písomných prác.

„1. Rozmanitosť európskych právnych noriem, ktorými sa riadi Európska zmluva o uzavretí poistenia predstavuje vážny problém pre jednotný trh poistenia. Toto bolo od začiatku stanovisko skupiny. Samotný EHSV ho okrem toho jasne zdôraznil; hlavne vo svojom stanovisku z vlastnej iniciatívy ‚Spotrebiteľia na trhu s poisťkami‘ z 29. januára 1998 (Ú. v. ES C 95, 30.3.1998, s. 72; pozri napr. body 1.6. a 2.1.9. ods. 2). Zdá sa, že Komisia sa medzitým tiež priklonila k tejto podstate vecí (pozri Správu Komisie pre Európsky parlament a Radu z 12. februára 2003: Súvislejšie európske zmluvné právo – Akčný plán, KOM (2003) 68 v konečnom znení, Ú. v. EÚ C 63, 15.3.2003, s. 1; ďalej uvádzaná ako Akčný plán; v tomto dokumente pozri napr. body 27, 47/48, 74).

2. Zosúladenie práva a samozrejme aj práva o poistej zmluve sa môže uskutočniť iba na základe veľmi serióznych komparatívnych prieskumov práva. Cieľom práce našej skupiny je riešenie iného znenia. Čo to znamená ‚iná formulácia‘? Slovo je odvodené od slova ‚inak formulovať‘, ktoré je definované ako ‚vyjadriť znova alebo presvedčivejšie‘. V právnickej branži je ‚iná formulácia‘ technický výraz, špecifický pre Spojené štáty. Opisuje – ako je dobre známe ‚v profesii‘ – zhustený súbor právnych predpisov, ktoré vychádzajú z rôznych, ale v podstate podobných zdrojov, systematizovaných a zjednotených tak, aby dospeli ‚k najlepšiemu riešeniu‘. Túto prácu realizoval Americký právny inštitút na súkromnom, nie na legislatívnom základe. Podobnosti vo význame podstaty medzi zdrojmi v USA sú odvodené zo spoločného práva, ktoré je založené na súkromnom práve (odlišnom) rôznych federatívnych štátov. V európskom poisťovacom práve, sú podobnosti tiež odvodené z ich predmetu: ‚poistenia‘. Z tohoto predmetu, nakoľko má rovnaký charakter, vychádza potreba podobného nariadenia. Smernice na to, aby sa našlo ‚najlepšie riešenie‘ pre zmluvné poistné právo by mohli byť nasledovné. Po prvé, treba povinne brať do úvahy hlavnú úlohu všetkých práv o poistných zmluvách: vytvoriť efektívny rámec pre efektívne riziko, ktoré

vzniká na strane poisťovne a tak zabezpečiť správne fungovanie pre samotný obchod s poisťkami. Po druhé, je podstatné, aby boli protichodné záujmy strán starostlivo vyvážené. Z tohto hľadiska je potrebné uznať, tak ako treba, význam najnovšej tendencie poskytnúť relatívne vysoký stupeň ochrany pre poistenca.

3. Iná formulácia, tak ako ju naplánovala naša skupina, sa koncentruje na povinné pravidlá (resp. skoro povinné pravidlá v prospech poistenca). Prečo? Treba brať do úvahy, že ‚žijúce právo‘ zmluvných poistení sa nenachádza iba v právnych zbierkach, ale v štandardných zmluvných podmienkach. Ak chceme rešpektovať tieto pomery, znamená to nielen brať do úvahy reality, ale tiež viac rešpektovať princíp slobody uzatvárať zmluvu. Na druhej strane, na zákonodarcovi zostáva hlavná úloha, aby ohraničil túto slobodu. Toto je dôležité z dôvodov verejnej politiky, a aby bol ochránený poistenec (alebo tie tretie osoby, v prospech ktorých je poisťka uzatvorená). Zvláštnu pozornosť treba venovať zmluvným klauzulám, ktoré by mohli viesť k zaniknutiu poistej ochrany. Technickými prostriedkami k dosiahnutiu týchto cieľov je – vo všetkých právnych poriadkoch Európy – vytvoriť právne (skoro)povinné smernice zmluvného poisťovacieho práva. – Problémy, ktoré nastanú vo výhlade jednotného trhu, sú naznačené v Akčnom pláne týmito slovami: ‚... Členské štáty si stanovili predpisy, ktoré môžu, alebo nemôžu byť zaradené do zmluvy o uzavretí poistenia. Tieto predpisy sa veľmi odlišujú a majú veľmi protichodný vplyv na produkty, ktoré sú ponúkané za hranicami‘. A rozhodne: skutočné podporovanie vnútorného trhu s poisťkami si vyžaduje zosúladenie/zjednotenie týchto limitov slobodného uzatvárania zmlúv o poistení – s dôsledkom, že všetky (bežné) zmluvy, ktoré rešpektujú tieto jednotné pravidlá, budú môcť byť v rámci konkurencie ponúkané vo všetkých európskych krajinách a takto sa umožní vytvorenie nerozdeleného trhu. To je presne cieľ, ktorý sleduje náš návrh.

4. Príprava komparatívneho práva (ako je hore uvedený v bode pod č.2) je zohľadnená v zložení našej skupiny. Experti 16 právnych poriadkov zmluvného poistenia (z a mimo EÚ) sa zúčastňujú na jej prácach.

5. Vynára sa otázka, či má iná formulácia nahradiť existujúce národné predpisy, alebo má slúžiť ako dodatočný (to by bol v súčasnosti šestnásty) model, špeciálne platný pre nadnárodné zmluvy. Problém je prednesený v Akčnom pláne, ktorý otvára diskusiu o takzvanom Fakultatívnom nástroji. Táto otázka sa tu nebude hlbšie rozoberať.

6. Komparatívna práca v práve o zmluvnom poistení sa musí riadiť v tesnej nadväznosti na všeobecné zmluvné právo. Skupina je viazaná zohľadňovať a špeciálne sledovať takzvané Lando/Beale princípy. Okrem iného tesne spolupracuje so ‚Študijnou skupinou o európskom občianskom zákonníku‘ (profesori von Bar a Beale). V rámci tejto organizácie bola skupina v prvom rade poverená zodpovednosťou za poisťovacie zmluvné právo“.

1.5 V rámci prípravy tohto stanoviska sa konali rôzne schôdze so zástupcami Európskej komisie, ktorí sa venujú odvetviu poisťovníctva a vytvoreniu jednotného trhu, CEA (Európskej federácie združení národných poisťovní) a BEUC (Európskeho združenia spotrebiteľov); toto nám umožnilo zozbierať nápady, reakcie a podnety o skúmanej téme.

1.6 Tiež sa rozhodlo, že sa vypracuje dotazník, adresovaný širokému radu národných a komunitárnych organizácií – verejných aj súkromných – zastupujúcich hlavných kapitálových účastníkov. V tom istom čase sa uskutočnia formálne stretnutia s hlavnými zástupcami záujmových skupín (poisťovne, výrobné spoločnosti a iní odborníci a zákazníci) spolu s právnymi a akademickými odborníkmi z rôznych kruhov a právnych systémov.

1.7 Toto stanovisko načrtá hlavné zameranie odpovedí na dotazník, spolu s reakciami a podnetmi z pojednávania, ktoré sa konalo 16. apríla 2004.

2. Niektoré precedensy

2.1 Pre EHSV nie je táto téma nová. Európsky hospodársky a sociálny výbor už publikoval stanovisko z vlastnej iniciatívy „Spotrebiteľia na trhu s poisťkami“⁽¹⁾; ktoré upútalo pozornosť na „Návrh smernice Rady o koordinácii legislatívnych smerníc, právnych a administratívnych úprav pre poisťné zmluvy“⁽²⁾, ktorej cieľom bolo hlavne zosúladiť niektoré zo základných pravidiel a nariadení, ktoré patria do poisťovacieho zmluvného práva; stanovisko výboru tiež ľutuje, že sa Komisia až do dneška nevrátila k tejto téme „napriek tomu, že prevláda názor medzi tými, ktorí poistenie poskytujú ako i zákazníkmi organizáciami, že chýbajúca smernica Spoločenstva o poisťnej zmluve je bezpochyby dôvodom celej série prekážok a problémov, s ktorými sa stretávame na ceste k efektívnej realizácii jednotného trhu v tejto oblasti (minimálne zosúladenie vecného práva)“⁽³⁾.

2.1.1 Ďalej výbor vo svojom stanovisku zdôrazňuje jednu z prvých prekážok, všeobecne uznávanú ako prekážku efektívnej realizácie jednotného trhu v oblasti trhu s poisťkami „absolútny nedostatok zosúladenia na úrovni vecných práv, inými slovami, minimálna úroveň nariadenia zmluvného poisťného práva v Európskej únii“⁽⁴⁾.

2.1.2 Okrem toho výbor zdôraznil skutočnosť, že „neexistuje žiaden právny rámec na úrovni Spoločenstva, ktorý by definoval nariadenia o minimálnej priehľadnosti v poisťných zmluvách vo všeobecnosti, vrátane neživotného poistenia, alebo ešte konkrétnejšie, ktorý by uvádzal príklady neprístojných všeobecných zmluvných ustanovení v poisťke, ba čo viac, ktorý by určoval hlavné princípy ako sú dôveryhodnosť alebo zmluvná rovnováha v oblasti poisťovníctva“⁽⁵⁾.

(1) Spravodajca: Manuel Ataíde Ferreira, (Ú. v. ES C 95, 30.3.1998.)

(2) KOM(79) 355 v konečnom znení, Ú. v. ES C 190, 28.7.1979, doplnený KOM(80) 854 v konečnom znení, Ú. v. ES C 355, 31.12.1980; prípadne stanoviská EHSV a EP možno nájsť v Ú. v. ES C 146, 16.6.1980 a Ú. v. ES C 265, 13.10.1980. Tieto texty budú prebrané v bode 5 tohto stanoviska.

(3) Pozri poznámku pod čiarou 1, bod 2.1.9.

(4) Pozri poznámku pod čiarou 1, bod 2.3.1.1.1.

(5) Pozri poznámku pod čiarou 1, bod 3.4.

2.1.3 Ešte špecifickejšie poukázal na: „rôzny spôsob, ktorým každý členský štát riešil tieto otázky – alebo v prípade, chýbajúcej právnej úpravy – ponechal samotný trh, kde ešte dlho nevznikne hospodárska súťaž a kde sa jedna zo strán sústreďuje na to, aby zničila druhú stranu jej vlastnými metódami, sám na seba. To znamená, že existuje množstvo rôznych riešení na tie isté situácie na jednotnom trhu, hlavne z hľadiska zahraničných transakcií, ktoré sa značne zjednodušili príchodom informačnej spoločnosti“⁽⁶⁾.

2.1.4 Po pristúpení k analýze oblastí, ktoré by mohli, alebo mali byť zosúladené, prináša predmetné stanovisko závery tým, že upozorňuje Komisiu a členské štáty na „možnosť vrátiť sa k revidovaniu návrhu smernice Komisie z roku 1979 o koordinácii práv, právnych a administratívnych opatrení, ktoré sa vzťahujú na poisťné zmluvy na základe princípu subsidiarity“⁽⁷⁾; výbor nalieha na Komisiu, aby vynaložila všetko úsilie na to, aby sa definovali minimálne spoločné požiadavky na poisťné zmluvy na európskej úrovni (návrh smernice)⁽⁸⁾.

2.2 Okrem toho organizácie na ochranu spotrebiteľa ako i združenia odborníkov poisťovní zdôrazňujú už dlho potrebu hlbšieho zosúladenia legislatívy o poisťných zmluvách.

2.2.1 Od roku 1986, Európske združenie na ochranu práva spotrebiteľa zdôrazňuje potrebu určitého zosúladenia práva v oblasti poisťných zmlúv v Spoločenstve, a veľmi presne určuje stránky zmluvných poisťných vzťahov, ktoré si vyžadujú, aby boli zosúladené⁽⁹⁾.

(6) Pozri poznámku pod čiarou 1, bod 3.6.1.

(7) Pozri poznámku pod čiarou 1, bod 4.3.6.

(8) Uvažovalo sa o tom, že smernica by mala obsahovať nasledovné aspekty:

- minimálna informovanosť pred uzatvorením zmluvy;
- zoznam hlavných výrazov a ich význam;
- zoznam typických príkladov neférových podmienok v poisťných zmluvách;
- minimálne povinný obsah každej poisťnej zmluvy;
- súbor povinných zmluvných podmienok v každej poisťnej zmluve;
- základné princípy a pravidlá každej poisťnej zmluvy;
- schéma úhrady provízie pre tretiu stranu prípade poistenia zodpovednosti za škodu;
- povinný charakter medzi poisťným a výškou rizika, hlavne z pohľadu automatického znehodnotenia poistených predmetov vo vzťahu k ich životnosti a adekvátneho zníženia poisťného;
- stanovenie minimálnych zjednotených termínov, počas ktorých môžu zákazníci odstúpiť od zmluvy;
- požiadavka, aby poisťné zmluvy boli čitateľné a zrozumiteľné a aby všeobecné a zvláštne podmienky boli oznámené počas prípravy zmluvy a pred jej podpísaním.

Pozri poznámku pod čiarou 1, bod 4.5. EHSV prevzal a znova potvrdil tento smer vo viacerých svojich stanoviskách, ako v najnovšom stanovisku na tému Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, pozmeňujúci smernice Rady 72/166/EHĽ, 84/5/EHS, 88/357/EHS, 90/232/EHS a smernice 2000/26/ES o poistení zodpovednosti za škodu pri používaní motorových vozidiel, ktorej spravodajcom bol pán Levaux (bod 4.3.), Ú. v. EÚ C 95, 23.4.2003.

(9) „ESLG- Zákaznícke poistenie“, vo vestníku o poistení zodpovednosti za škodu (1986), strany 205-228.

2.2.2 BEUC tiež najmenej od roku 1994 zdôrazňovalo potrebu zaviesť „základný právny rámec“, ktorý by mohol predstavovať „minimálny spoločný právny základ“, aby sa upravili hlavné stránky poisťných zmlúv.

2.2.3 Podobné stanovisko vyjadrili v decembri 1998 rôzne organizácie, zastupujúce zákazníkov.

2.2.4 Európska federácia národných poisťovacích združení (CEA) v jej najnovšej reakcii na správu Komisie o súvislejšom európskom zmluvnom práve zdôraznila hlavne, že Komisia mala pravdu, keď predpokladala, že „odlišnosť národných nariadení, ktorými sa riadia poisťné zmluvy, uzavreté so zákazníkmi, pôsobí ako brzda pre rozvoj zahraničných transakcií v odvetví poisťovníctva“, a potom upresnila, že „čo sa týka takzvaného“ zosúladeného „*acquis communautaire*, početnosť a zložitosť nariadení, ktoré sa nachádzajú v rôznych textoch, uplatňujúcich sa v práve o uzatváraní poisťných zmlúv, spôsobujú skutočné problémy“.

2.2.4.1 Po tom, ako vymenovala celý rad situácií, kde sa zbytočne prekrývajú rovnaké alebo neospravedliteľne rozdielne ustanovenia v rôznych textoch, používaných v Spoločenstve a ukončila vyjadrením svojej podpory pre to, aby „tento návrh zdokonalil *acquis communautaire*“ za podmienky, že mu bude predchádzať analýza opodstatnených nákladov/zisku a úplná konzultácia so zainteresovanými stranami a bude sa sústreďovať na prekážky na jednotnom trhu⁽¹⁰⁾.

2.3 Komisia v jej správach o „Európskom zmluvnom práve“⁽¹¹⁾ a „Väčšej koherencii v európskom zmluvnom práve – Akčný plán“⁽¹²⁾ v tejto súvislosti zdôraznila, že podľa mnohých orgánov, s ktorými bola téma konzultovaná, predstavujú poisťné zmluvy oblasť, ktorá vytvára v oblasti finančných služieb viac problémov, pretože sa uplatňujú „rozdiely v národných nariadeniach“. Z tohto dôvodu treba uvažovať o možnosti, že „môže byť potrebná ešte väčšia súvislosť takýchto opatrení tak, aby sa dosiahla rovnováha potreby väčšej rovnorodosti národných smerníc s potrebou zachovať dynamiku inovácií a výberu produktov“, čo by sa malo tiež ustanoviť v „nadväznosti na kontrolnú činnosť Akčného plánu pre lepšie nariadenie“⁽¹³⁾.

2.4 Nakoniec Európsky parlament vo svojej Rezolúcii k správe Komisie o horeuvedenom Akčnom pláne ľutuje, že „chýbajú včasné opatrenia na vytvorenie fakultatívnych nástrojov v niektorých sektoroch, ako sú uzatváranie obchodov a poisťiek, kde by mohli základné výhody prispieť k podpore dobrého fungovania vnútorného trhu a aj k rozvoju transakcií a výmenného obchodu vo vnútri Spoločenstva,“ a domnieva sa, že „na to, aby sa zjedno-

dušil zahraničný obchod na vnútornom trhu, by bolo v prvom rade treba pristúpiť k zavedeniu fakultatívneho nástroja v niektorých odvetviach, hlavne v sektore zmlúv o uzavretí poisťiek a zákazníckych zmlúv a preto vyzýva Komisiu, aby súrne vypracovala fakultatívny nástroj v oblasti poisťných a zákazníckych zmlúv a pritom brala do úvahy vysoký stupeň ochrany spotrebiteľov a začlenenie vhodných povinných predpisov“.⁽¹⁴⁾

3. Odpovede na dotazník a vypočutie zo 16. apríla 2004

3.1 Na dotazník, ktorý bol vo vhodnom čase zaslaný množstvu orgánov, odpovedalo celkovo 27 národných regulačných orgánov v rôznych krajinách a zástupcov poisťovacích, priemyselných, obchodných a zákazníckych spoločností.

3.1.1 Odpovede prišli z Rakúska, Belgicka, Fínska, Francúzska, Nemecka, Lichtenštajnska, Litvy, Malty, Nórska, Poľska, Slovenska, Slovinska a Švédska.

3.1.2 Členovia študijnej skupiny „Inej formulácie európskeho zmluvného poisťného práva“ zaslali jedinú spoločnú odpoveď.

3.2 Jasná a jednoznačná väčšina sa domnieva že:

- a) nedostatok záväzných nariadení v poisťnom práve predstavuje blokádu pre poskytovanie poisťovacích služieb za hranicami, čo dokazuje veľký počet príkladov;
- b) táto situácia vytvára prekážku na pokrytie poistenia od zahraničných poisťovní pre poistencov, ktorí sa chcú poistiť, uvedené nespočetné príklady;
- c) tento fakt vytvára prekážku pre sprostredkovateľov poistenia, ktorý ponúkajú ich služby za hranicami, vyčíslené mnohé príklady;
- d) zosúladenie záväzných predpisov zmluvného poisťného práva by malo pomôcť poisťovniam, zákazníkom a sprostredkovateľom poistenia zvýšiť uzatváranie poisťného za hranicami;
- e) smernica Komisie z rokov 1979-80 je tiež dobrým základom na diskusiu o tejto veci, musí sa ale prispôbiť novým podmienkam a v rôznych parametroch, na ktoré dali niektorí respondenti príklady a podnety.

3.3 Vypočutia sa zúčastnilo 46 zástupcov z 36 inštitúcií zo 17 krajín.

⁽¹⁰⁾ CEA poznámka zo 4. júna 2003.

⁽¹¹⁾ KOM(2001) 398 v konečnom znení z 11.7.2001 (Ú. v. ES C 255, 13.9.2001).

⁽¹²⁾ KOM(2003) 68 v konečnom znení z 12.2.2003

⁽¹³⁾ Akčný plán – bod 74. Pozri tiež body 27, 47 a 48 toho istého dokumentu.

⁽¹⁴⁾ Dok. A5-0256/2003, prijatý na zasadnutí EP 2.9.2003, body 11a a 14.

3.4 Hlavné zameranie odpovedí na dotazník spolu s diskusiou počas pojednávania viedli k celkovej dohode, ktorá by mohla byť zhrnutá nasledovne:

3.4.1 Medzi národnými právnymi systémami, upravujúcimi zmluvné poisťky sú markantné rozdiely;

3.4.2 Na úrovni EÚ je významný nedostatok zosúladenia v oblasti poisťného práva, čo má následky na realizáciu vnútorného trhu v tomto obore;

3.4.3 Hlavne pre malé a stredné poisťovne (individuálni zákazníci a MSP) je žiadúci/potrebný určitý stupeň harmonizácie, aby sa predišlo nerovnosti a diskriminácii (hromadné riziká);

3.4.4 K harmonizácii zmluvného poisťného práva treba pristupovať krok za krokom a vyhnúť sa pritom nadmernej nepružnosti, pretože harmonizácia samotná nie je cieľom, ale nástrojom na zavedenie jednotného trhu a ako taká musí zodpovedať princípom potreby a proporcionality;

3.4.5 Prvoradým cieľom harmonizácie musia byť:

— povinné predpisy,

— všeobecná časť zmluvného poisťovacieho práva.

3.4.6 Čo sa týka formy, vzor zmluvy, vyplývajúcej zo zosúladenia, by mal byť „fakultatívny“, ale všetky jeho termíny a časti musia byť pre strany od odsúhlasenia zmluvy povinné.

3.4.7 Nástrojom Spoločenstva, ktorý sa použije na prijatie vzoru by malo byť nariadenie, aby sa zabezpečila úplná harmonizácia.

3.4.8 Východiskovým bodom na vypracovanie tohto nástroja môžu byť návrhy zo smernice Komisie z rokov 1979 – 80, pozmenené na základe podnetov EP a EHSV, ale musia byť hlbkovo prepracované s ohľadom na vývoj, ktorý medzičasom v poisťovacom práve nastal.

3.4.9 Harmonizácia, tak ako bola hore naznačená, by mohla stimulovať zahraničné poistenie a prispieť k väčšiemu rozvoju jednotného trhu v tejto oblasti.

3.4.10 Ako právny základ pre takýto typ iniciatívy by mohol slúžiť článok 95 zmluvy.

3.5 Niektorí účastníci a opýtané inštitúcie tiež dodali:

3.5.1 Harmonizácia musí byť „dobrovoľná“ a limitovaná definíciou základných pojmov

3.5.2 Harmonizácia by sa mala uskutočniť iba v oblasti zahraničných zmlúv a iba pre fyzické osoby.

3.5.3 Harmonizácia nie je všeliak na vyriešenie otázky nedostatočného rozvoja jednotného trhu s poisťkami.

3.5.4 Zvláštnu pozornosť treba venovať vzájomnému sociálnemu poisteniu a inštitúciám sociálnej starostlivosti a zabezpečenia s ohľadom na ich špeciálny charakter.

4. Potreba iniciatívy na úrovni Spoločenstva

4.1 Vnútorný trh a poistenie

4.1.1 Všeobecné pripomienky ku vzťahu medzi vnútorným trhom a poistením

4.1.1.1 Európsky vnútorný trh predstavuje oblasť bez vnútorných hraníc, ktorá umožňuje voľný pohyb tovarov, osôb, služieb a kapitálu (článok 14 ods. 2 zmluvy o ES). „Poistenie“ spadá do oblasti slobodnej výmeny služieb (články 49 – 55 zmluvy o ES) alebo práva podniku, ktoré závisí od podmienok v jednotlivom prípade. Poisťovatelia, ktorí ponúkajú ich služby za hranicami alebo, ktorí sa usídli v inom členskom štáte, vytvárajú konkurenciu produktom, ponúkaným v tejto krajine a konkurenciu pre ich vlastné poisťky.

4.1.1.2 Výsledkom je, že výber pre potencionálnych poistníkov je rozmanitejší a väčší. V ideálnom prípade by mal byť správny výber klienta ten, ktorý hľadá poistenie a vedie ho „neviditeľná ruka“, ktorá riadi vnútorný poisťovací trh.

4.1.1.3 Otázky poistenia sa dotýkajú aj ďalšej slobody: je garantovaný slobodný prenos poisťky a príjmov z poisťky (pozri článok 56 zmluvy o ES). Okrem toho, poistenci, ktorí využívajú slobodu, ktorú im zaručuje článok 18 zmluvy o ES by nemali znášať negatívne dôsledky z ich poisťiek, pokiaľ ich miesto trvalého bydliska prejde z jednej jurisdikcie do druhej.

4.1.2 Štatút zosúladenia poisťného práva a zmluvného poisťného práva

4.1.2.1 Široké spektrum vzťahov medzi poistením (právom) a slobodami, vyplývajúcimi zo zmluvy o ES viedli Európsku komisiu k tomu, aby zosúladila dôležité odvetvie poisťného práva tak, aby dobre fungoval vnútorný trh. Legislatíva kontroly poistenia je dobre zosúladená v EÚ a EHP vďaka smerniciam takzvaných „tretej generácie“ v oblasti poisťovníctva.

4.1.2.2 Na základe týchto úspechov bol zavedený systém jedinej licencie a systém kontroly v krajine pôvodu – tak ako to už avizoval ECJ v jeho rozhodnutí zo 4. decembra 1986⁽¹⁵⁾. V oblasti zmluvného poisťovacieho práva, je harmonizácia viac alebo menej neprístupná pre zásadné problémy súkromného medzinárodného práva a medzinárodného procedurálneho práva⁽¹⁶⁾.

4.1.2.3 Vecné zmluvné poisťné právo bolo zosúladené iba v špeciálnych odvetviach a v týchto odvetviach iba v špecifických otázkach. Tak napríklad významné zosúladenie práva sa dosiahlo v oblasti poistenia zodpovednosti za škodu motorových vozidiel⁽¹⁷⁾. Spoločné predpisy v oblasti poistenia právnych nákladov⁽¹⁸⁾ existujú tiež.

4.1.2.4 Avšak veľké množstvo predpisov vo vecnom zmluvnom poisťnom práve, ba čo viac hlavná časť nariadení, ktoré sú uplatňované v oblasti poisťovníctva, je stále predmetom národnej legislatívy. Toto zistenie nevyhnutne vyvoláva otázku, či je zosúladenie poisťného práva potrebné alebo nie, aby bolo možné zabezpečiť správne fungovanie jeho vnútorného trhu s poisťkami. Na otázku by sa malo odpovedať kladne, pokiaľ rozdiely v národnom poisťnom práve vytvárajú prekážku pre vnútorný trh.

⁽¹⁵⁾ ESJ zo 4. decembra 1986, ESR 1986, 3755 (Správa / Nemecko).

⁽¹⁶⁾ Medzinárodné procedurálne právo: Nariadenie Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o jurisdikcii a uznaní a posilnení rozsudkov v občianskych a obchodných veciach; Ú. v. ES 2001 L 12/1 (naposledy zmenené a doplnené Ú. v. ES 2002 L 225/13), čl. 8 - 14; medzinárodné súkromné právo: Zmluva o uplatňovaní práva zmluvných povinností z 19. júna 1980, Ú. v. ES 1980 L 166, hlavne článok 1 par. 3, 4; Právo smerníc: Druhá smernica Rady 88/357/EHS z 22. júna 1988 o koordinácii práv, právnych úprav a administratívnych opatreniach na uľahčenie efektívneho vykonávania slobody poskytovať služby a pozmeňujúca smernica 73/239/EHS; Ú. v. ES 1988 L 172/1 (naposledy zmenené a doplnené Ú. v. ES 1992 L 228/1), hlavne článok 2 písmená c, d; čl. 3, 5, 7 a 8; smernice Rady 92/49/EHS z 18. júna 1992 o koordinácii práv, právnych úprav a administratívnych nariadení, ktoré sa vzťahujú na priame poistenie, iné ako životné poistenie a pozmeňujúce smernice 73/239/EHS a 88/357/EHS (Tretia smernica o životnom poistení); Ú. v. ES 1992 L 228/1 (naposledy zmenené a doplnené Ú. v. ES 2003 L 35/1), hlavne čl. 1 pís. a, b; články 27, 28, 30, 31; smernica 2002/83/ES Európskeho parlamentu a Rady z 5. novembra 2002 o životnom poistení; Ú. v. ES 2002 L 345/1; hlavne články 32, 33; ako I o medzinárodnom súkromnom práve smerníc, pozri *Reichert-Facilides/d'Oliveira* (zostavovatelia), Medzinárodné poisťné zmluvné právo v ES, Deventer 1993; *Reichert-Facilides* (zostavovateľ), *Aspekty medzinárodného práva zmluvných poisťiek v EWR*, Tübingen 1994.

⁽¹⁷⁾ Smernica Rady 72/166/EHS z 24. apríla 1972 o aproximácii práv členských štátov, ktoré sa týkajú poistenia proti riziku, vyplývajúceho z používania motorových vozidiel a vymáhania povinnosti poistiť sa proti takémuto riziku; Ú. v. ES 1972 L 103/1 (naposledy zmenené a doplnené Ú. v. ES 1984 L 8/17); Druhá Smernica Rady 84/5/EHS z 30. decembra 1983 o aproximácii práv členských štátov, vzťahujúcich sa na poistenie občanov, ktorí používajú motorové vozidlá; Ú. v. ES 1984 L 8/17 (naposledy zmenené a doplnené Ú. v. ES 1990 L 129/33); Tretia smernica Rady 90/232/EHS zo 14. mája 1990 o aproximácii práv členských štátov, vzťahujúcich sa na poistenie občanov, ktorí používajú motorové vozidlá; Ú. v. ES 1990 L 129/33; smernica 2000/26/ES Európskeho parlamentu a Rady z 16. mája 2000 o aproximácii práv členských štátov, vzťahujúcich sa na poistenie zodpovednosti za škodu pri používaní motorových vozidiel a pozmeňujúca smernice Rady 73/239/EHS a 88/357/EHS (smernica o poistení štvortaktových motorov); Ú. v. ES 2000 L 181/65; Komisia navrhla piatu smernicu 7. júna 2002, KOM (2002) 244 v konečnom znení, Ú. v. ES 2002 C 227 E/387.

⁽¹⁸⁾ Smernica Rady 87/344/EHS z 22. júna 1987 o koordinácii práv, právnych úprav a administratívnych nariadení o poistení súdnych výdavkov; Ú. v. ES 1987 L 185/77.

4.2 Poisťné právo ako prekážka pre vnútorný trh s poisťkami

4.2.1 Súčasná situácia: neucelený vnútorný trh s poisťkami

4.2.1.1 Empirické údaje ukazujú, že opatrenia, ktoré Spoločenstvo dodnes prijalo⁽¹⁹⁾ podstatne zmenili, ale stále neukončili fungovanie vnútorného trhu s poisťkami⁽²⁰⁾. To platí napríklad pre slobodu poskytovania služieb v oblasti poistenia hromadného rizika, ktoré garantujú článok 49 a ďalšie články Zmluvy o ES a predpokladajú smernice o poisťnom práve, ale – v skutočnosti – ich v podstate nevyužíva ani poisťný priemysel, ani zákazníci.

4.2.2 Pozadie vzniku súčasnej situácie

4.2.2.1 Súčasná situácia, tak ako bola hore opísaná, sa vysvetľuje hlavne všeobecným právnym kontextom. Kľúčovým faktorom je to, že poistenie sa často považuje za „právny produkt“. To nadväzuje na skutočnosť, že produkt, ktorý poisťovacia spoločnosť predala, je samotná poisťná zmluva, determinovaná autonómiou zmluvných strán a právnymi smernicami (povinnými), ktoré sa v zmluve uplatňujú.

4.2.2.2 Samozrejme tu nie je treba obávať sa o vlastné fungovanie vnútorného trhu pokiaľ autonómia strán v oblasti poisťného práva umožňuje týmto zmluvným stranám vytvoriť poisťné produkty v zhode s ich vzájomnými voľbami.

4.2.2.3 Predsa však sa poistenie veľmi riadi záväznými predpismi⁽²¹⁾. Niektoré z týchto predpisov sú zároveň medzinárodne záväzné.

⁽¹⁹⁾ Uvedené v bode 4.1.2.

⁽²⁰⁾ Pozri Eurostat.

⁽²¹⁾ Takéto pravidlá môžu byť považované za plne záväzné, ak sa strany nemôžu odchýliť od nich konkrétnou dohodou. Môžu sa považovať za skoro povinné, keď sa zmluvné strany môžu (iba) dohodnúť na výhodnejších podmienkach pre zákazníka, ako sú tie, ktoré mu ponúka zákon.

4.2.2.4 Vskutku je produkt, ponúkaný konkrétnou poisťovňou podstatnou mierou determinovaný právom, ktoré sa uplatňuje pri zmluve o uzavretí poistenia. Preto môžu rozdiely v národných právach vytvárať prekážku pre vnútorný trh. Akčný plán Komisie pre súvislejšie zmluvné právo otvorene uznáva tento fakt.⁽²²⁾ Toto bude dokázané ďalej v príkladoch, kde sa bude prihliadať na perspektívu poisťovne (ods. 4.2.3), poistenca (ods. 4.2.4) a sprostredkovateľa poistenia (ods. 4.2.5).

4.2.3 Perspektíva pre poisťovňu

4.2.3.1 Poisťovne sú výrobcami poistného krytia. Návrh ich poistných zmlúv je založený na kalkulácii rizika, ktorá zohľadňuje právne prostredie, v ktorom je poisťka predávaná. Poisťovňa, ktorá je schopná predať produkt, ktorý vychádza z jedného a toho istého právneho poriadku v celom Spoločenstve, je schopná znášať riziká, zastrešené v EÚ bez toho, aby došlo k deformáciám, vyplývajúcim z rozdielov medzi národnými legislatívami v poisťovníctve. Takým spôsobom by rozdiely v poistnom práve nemali vytvárať prekážku v slobode pre poisťovňu.

4.2.3.2 Naopak, ak sa zmení právo, ktoré sa uplatňuje pri poistnej zmluve vo vzťahu k tomu, kde bola predaná, rozdielne právne prostredie každého členského štátu ovplyvní kalkuláciu rizika a tým postihne uplatnenie práva veľkého počtu, na ktorom sa poistenie ako ekonomická činnosť zakladá.

4.2.3.3 Z toho vyplýva, že poisťovne, ktoré predávajú ich služby v inej krajine, by mali ich poisťky podriaďiť a kalkulovať odlišným spôsobom, a podľa aplikovateľného práva. To by predstavovalo veľkú prekážku pre fungovanie vnútorného trhu.

4.2.3.4 Krátky pohľad na zákony Spoločenstva v medzinárodnom súkromnom poistnom práve ukazuje, že poisťovňa je v skutočnosti nútená prispôbiť poistné zmluvy právnomu prostrediu členského štátu, kde sú predávané. Podľa článku 7 ods. 1 písm. a) a h) Druhej smernice o neživotnom poistení⁽²³⁾ je to právo členského štátu, kde je situované riziko a podľa článku 32 ods. 1 bod 1) smernice o životnom poistení⁽²⁴⁾ je to právo zviazaného členského štátu, ktoré sa uplatňuje v poistnej zmluve. Miesto, kde sa riziko nachádza, alebo miesto záväzku je vo väčšine prípadov determinované obvykle miestom trvalého bydliska poistenca⁽²⁵⁾.

⁽²²⁾ Ú. v. ES 2003 C 63/1 (ods. 9 bod 47, 48: „Tie isté problémy sa vyskytujú obzvlášť pri poistných zmluvách“).

⁽²³⁾ Plné znenie pozri v poznámke pod čiarou 20.

⁽²⁴⁾ Plné znenie pozri v poznámke pod čiarou 20.

⁽²⁵⁾ Pozri článok 2 písm. d) Druhej smernice o neživotnom poistení, čl. 1 ods. 1 písm. g) smernice o životnom poistení.

4.2.3.5 Poisťovňa sa môže vyhnúť tomuto dôsledku tak, že si právo, platné pre poistnú zmluvu (najpravdepodobnejšie právo, použiteľné v mieste jeho trvalého bydliska) prostredníctvom dohody s poistencom. Avšak táto možnosť je limitovaná zákonmi medzinárodného súkromného práva v smerniciach o poistení. Smernice o neživotnom poistení garantujú voľný výber práva iba v prípade poisťiek, ktoré majú krytie veľkých rizík⁽²⁶⁾. Členské štáty – t. j. členský štát, kde riziko vzniká – majú možnosť poskytnúť príležitosť na nezávislosť účastníka⁽²⁷⁾. Vo všetkých ostatných prípadoch poskytujú smernice iba obmedzenú nezávislosť účastníka⁽²⁸⁾, a preto sa nemôžu vyhnúť opísaným problémom poisťovní, ktoré predávajú ich poisťky za hranicami. V oblasti životného poistenia zviazaný členský štát môže poskytnúť nezávislosť účastníka⁽²⁹⁾. Okrem toho účastníci majú iba veľmi limitovaný výber práva⁽³⁰⁾.

4.2.3.6 Tieto postrehy o situácii v Európskom medzinárodnom poistnom práve jasne ukazujú, že v poisťkách s hromadnými rizikami musí poisťovňa prispôbiť jej produkty vo väčšine prípadov právnomu prostrediu zvyčajného trvalého bydliska poistenca⁽³¹⁾. Toto bremeno je ešte vyššie, nakoľko poistenec má možnosť zmeniť miesto jeho trvalého bydliska po uzavretí poistnej zmluvy⁽³²⁾.

4.2.3.7 Jedinou výnimkou v Európskom medzinárodnom poistnom práve je poisťka s veľkými rizikami pri neživotnom poistení. Tu si môžu poisťovňa a poistenec zvoliť právo, ktoré sa uplatňuje. Predsa však aj v prípadoch poistení s veľkým

⁽²⁶⁾ Článok 7 ods. 1 písm. f) Druhej smernice o neživotnom poistení (tak, ako ju pozmenil článok 27 Tretej smernice o neživotnom poistení; pre definíciu veľkých rizík pozri článok 5 písm. d) bod i) Prvej smernice o neživotnom poistení).

⁽²⁷⁾ Pozri článok 7 ods. 1 písm. a) Druhej smernice o neživotnom poistení.

⁽²⁸⁾ Pozri článok 7 ods. 1) písm. b), c), e).

⁽²⁹⁾ Pozri článok 32 ods. 1) veta 2 smernice o životnom poistení.

⁽³⁰⁾ Pozri článok 32 ods. 2) smernice o životnom poistení.

⁽³¹⁾ Pozri akčný plán Komisie ES Ú. v. ES 2003 č. 63/1 (9 ods. 48: „Jednotné znenie poistnej zmluvy, ktorá by mohla byť predávaná za tých istých podmienok, nie je v praxi na rôznych európskych trhoch možné“).

⁽³²⁾ Aj keď takáto zmena nebude mať vplyv na používané právo vo všeobecnosti, (medzinárodne) povinné nariadenia v mieste nového trvalého bydliska môže presadiť súd členského štátu: Na základe článku 9 bod 1) písm. b) smernice o jurisdikcii a uznaní a výkonu rozsudkov má poistenec právo podať žalobu proti poisťovní v členskom štáte jeho trvalého (nového) bydliska. Súdy členského štátu môžu presadiť nariadiť zákon podľa článku 7 ods. 2 písm. 2) Druhej smernice o neživotnom poistení a článku 32 ods. 4 písm. 1) smernice o životnom poistení (povinné nariadenia z *lex fori*).

rizikom môže súd členského štátu, v ktorom má poistenec jeho trvalé bydlisko (zabezpečenie jurisdikcie podľa článku 9 ods. 1 písm. b) nariadenia Brusel I⁽³³⁾) presadiť jeho povinné predpisy⁽³⁴⁾.

4.2.3.8 Z toho vyplýva, že poisťovne si veľmi želajú, aby mohli svoje služby ponúkať za hranicami hlavne vtedy, ak ide o poistenie s hromadnými rizikami. Je možné argumentovať tým, že zmena v medzinárodnom súkromnom právnom režime by mohla tento problém vyriešiť. Vskutku by sa zdalo, že spomínané prekážky zaniknú, ak by účastníci mali možnosť slobodného výberu práva a – ak takýto výber chýba – aplikované právo by malo byť determinované miestom trvalého bydliska poistenca. Okrem toho, takáto zmena v súkromnom medzinárodnom práve by podstatne ohrozila základné princípy ochrany poistenca a zákazníka v súkromnom medzinárodnom práve: poskytla by slobodný výber práva v odvetví poisťovníctva ako aj v zákazníckych obchodných prípadoch, kde by mal byť zákazník chránený článkom 5 Rímskej zmluvy v iných odvetviach. Zároveň by však plne neriešila problém: súdy členského štátu, v ktorom má poistenec jeho trvalé bydlisko by použili aj tak ich vlastné medzinárodné, povinné zákony. Navyše poistenci by váhali nakúpiť v zahraničí, pretože by vedeli, že stratia ochranu ich vlastného domáceho práva a chceli by sa podriať neznámemu zahraničnému poistnému právu⁽³⁵⁾.

4.2.4 Perspektíva poistenca

4.2.4.1 V podmienkach súčasného súkromného medzinárodného právneho režimu, sú poistenci veľmi náchylní žiadať zahraničné poistné krytie. Vedia, že budú chránení (vo väčšine prípadov) právom členského štátu ich trvalého bydliska a budú mať tendenciu nakúpiť poisťku v zahraničí. Avšak títo poistenci nebudú schopní žiadať zahraničné produkty, aj keď si to želajú: použiteľnosť ich domáceho práva zmení požadované poisťky v zmluvách viac alebo menej determinovaných právom ich vlastnej domoviny. A ak aj napriek tomu chcú kúpiť zahraničné poistné produkty, budú čeliť zahraničných poisťovníam, ktoré si nie veľmi želajú poskytovať takéto krytie rizika.

4.2.4.2 Ako sa ukázalo, týmto želaniam by sa mohlo vyhnúť zmenou zákonov v medzinárodnom poistnom práve⁽³⁶⁾. Avšak takáto zmena v medzinárodnom súkromnom práve by nahradila želanie poisťovne poskytovať pokrytie iným, prinajmenšom rovnako silným želaním poistenca hľadať možnosť uzavrieť

⁽³³⁾ Pozri poznámku po čiarou 20.

⁽³⁴⁾ Poisťovňa sa môže tomuto následku vyhnúť tak, že do zmluvy zaradi právnu klauzulu, prijateľnú na základe článku 13 ods. 5 v nadväznosti na článok 14 ods. 5 smernice o jurisdikcii a uznaní a výkonu rozsudkov, ktorá uznáva výhradnú kompetenciu súdov kde poistenec sídli. Vo všeobecnosti, sú výhlady pre poisťovňu omnoho priaznivejšie v podmienkach poistenia s veľkými rizikami.

⁽³⁵⁾ Pozri odsek 4.2.4.

⁽³⁶⁾ Pozri odsek 4.2.3.

zmluvu o krytí v zahraničí. Nemôže sa očakávať, že sa touto cestou vytvorí samotný vnútorný trh s poisťkami.

4.2.4.3 Treba spomenúť ešte inú otázku. Poistenec sa teší voľnému pohybu na vnútornom trhu (pozri hlavne článok 18 Zmluvy o ES). Avšak zmena zvyčajného trvalého bydliska môže mať negatívne účinky na poistné okolnosti poistenca. Po prvé, súdy členského štátu, v ktorom sa poistenec usídlí, môžu presadiť nové medzinárodné povinné zákony, čo ovplyvní zmluvnú poisťku, uzatvorenú v predchádzajúcom mieste trvalého bydliska. Po druhé, práva o povinnom poistení môžu požadovať odlišné krytie ako je to, ktoré poistenec požadoval v predchádzajúcom mieste trvalého bydliska. Po tretie, poistenec môže chcieť mať krytie rizík v rôznych členských štátoch v jedinej poistnej zmluve.

4.2.4.4 Súčasnú právnu podmienku ešte nepovoľujú takéto europoisťky, namiesto nich boli vytvorené takzvané „umbrella contracts“, ktoré v konečnom dôsledku obsahujú toľko zmlúv, koľkých členských štátov sa týkajú. Čo ešte chýba, je možnosť prenosnej poisťky, ktorá bola popísaná ako „Euromobile“ pre poistenca⁽³⁷⁾, ktorý v priebehu života žije a pracuje v rôznych častiach Európskeho spoločenstva.

4.2.5 Perspektíva pre sprostredkovateľov poistenia

4.2.5.1 Sprostredkovatelia zohrávajú významnú úlohu v predaji poistných zmlúv. Predstavujú hlavný prvok v podniku na vnútornom trhu s poisťkami. Pravda, platí hlavne pre poisťovacích maklérov. Sprostredkovatelia využívajú slobodu v poskytovaní služieb – garantovanú článkami 49 – 55 Zmluvy o ES a posilnenú smernicou o sprostredkovanom poistení⁽³⁸⁾ – a podstatnou mierou prispievajú k vytvoreniu a dobrému fungovaniu obchodu s poisťkami. V oblasti poisťiek s hromadnými rizikami je makléř omnoho schopnejší identifikovať riziko na zahraničnom trhu s poisťkami ako samotný zákazník.

4.2.5.2 Avšak sotva budú mať informácie o zahraničnom trhu s poisťkami a ich produktoch veľký význam pre makléřa, ktorému chýbajú vedomosti miestneho práva. Vzhľadom k tomu, že produkty na zahraničnom trhu s poisťkami sú vystavované s ohľadom na miestne právo, makléř nemôže predpokladať, že obsahy a cena poisťky zostanú také isté ako

⁽³⁷⁾ Basedow, Zákonodarstvo pre poistnú zmluvu v európskej integračnej a spotrebnej politiky, v: Reichert-Facilides/Schyder (zostavovateľ), Poisťovacie právo v Európe – Hlavné perspektívy na konci 20. storočia, ZSR 2000 (príloha 34) 13 – 30 (strana 20).

⁽³⁸⁾ Smernica 2002/92/ES Európskeho parlamentu a Rady z 9. decembra 2002 o sprostredkovaní poistenia; Ú. v. ES L 9, 15.1.2003, s. 3.

v právnom prostredí jeho (zahraničného) zákazníka. Makléri nemôžu preto ľahko využiť zahraničné trhy s poisťkami na to, aby tam situovali hromadné riziká, ale musia individuálne rokovať o zmluvách. Na základe toho vzniknú pravdepodobne nepovolené obchodné náklady, a tým sa zhorší fungovanie vnútorného trhu s poisťkami.

4.2.6 Podobné starosti s poistením, ktoré predávajú pobočky

4.2.6.1 Veľmi často sa argumentuje, že pre poistenie je, vzhľadom na jeho charakter, potrebná geografickú blízkosť medzi poisťovňou a poistencom. V budúcnosti môže toto zistenie ukázať, že zahraničný obchod v oblasti poisťovníctva sa nebude realizovať tak často, ako v iných obchodných odvetviach (napr. predaj kníh prostredníctvom internetu, atď.). V dôsledku vzťahov s klientom, by poisťovne mohli uprednostniť svoju činnosť v členských štátoch prostredníctvom filiálok alebo dcérskych spoločností.

4.2.6.2 Predstavitelia takéhoto názoru nie sú v princípe proti zosúladieniu poisťného práva. Skôr sa pokúšajú poukázať na to, že dôsledky sa budú obmedzovať na určitú škálu poisťných zmlúv, ktoré budú uzatvorené za hranicami, alebo zákazníkov, ktorí sú skutočne mobilní a striedavo menia miesto trvalého bydliska v rôznych členských štátoch.

4.2.6.2 Avšak skutočný dopad bude väčší. V poisťkách, ktoré boli predané v inom členskom štáte prostredníctvom pobočiek („establishments“) alebo dcérskej spoločnosti vniknú tie isté problémy pre klientov, sprostredkovateľov a poisťovne. Poisťovne musia prispôbiť ich produkty miestnym podmienkam, vrátane domáceho právneho prostredia. Výsledkom je, že budú musieť prepracovať ich produkty. Preto poisťka, vystavená v jednom členskom štáte, nemôže byť predaná v inom členskom štáte prostredníctvom filiálky bez podstatných úprav z titulu odlišného (právneho) prostredia. Sprostredkovatelia a zákazníci čelia problému, že jednoducho nenájdu zahraničné produkty poistenia na ich trhoch.

4.2.6.4 Harmonizácia v poisťnom práve by podstatne znížila výdavky na výrobok, vypracovaný na vnútornom trhu. Poisťovacie podniky, ktoré sa usídlili v inom členskom štáte, by sa tiež obmedzili na poskytovanie rád klientom prostredníctvom ich agentov a na služby, upravujúce reklamácie, ktoré by riešili ich kompetentné regionálne kancelárie, atď. Aj keď poisťovne konajú prostredníctvom dcérskych spoločností, poisťovacie skupiny by sa podieľali na ich úsilí a nákladoch na vytvorenie produktu.

4.2.6.5 Následkom toho by klienti efektívne využívali vnútorný trh. Na vnútornom trhu, ktorý má základ v zosúladiením poisťnom práve, by mohli inovácie v odvetví poisťovníctva ľahšie preniknúť do zahraničia. Európski zákazníci by sa tešili z prístupu k produktom poistenia zahraničného pôvodu.

4.3 Zosúladienie poisťného práva a rozšírenie EÚ

4.3.1 Do ES pristúpilo 1. mája 2004 10 nových členských štátov, z ktorých osem krajín je v prechodnom období. Ich poisťné právo sa malo zosúladiť s *acquis communautaire*, čo bolo základným predpokladom začlenenia do ES⁽³⁹⁾. Modernizácia legislatívy poisťného práva je základným predpokladom pre fungovanie trhu s poisťkami v týchto krajinách. Ak niektoré z nových členských štátov schválili modernú legislatívu, je potrebné aby tak spravili aj ostatné.

4.3.2 Harmonizácia poisťného práva by mala poslúžiť záujmom rozšíreného vnútorného trhu s poisťkami tak, že pomôže novým členom modernizovať ich právo a vyhnúť sa novým rozdielom medzi národnými systémami. Bolo by užitočné, keby Komisia ES mohla oboznámiť tieto krajiny čo možno najskôr, kedy plánuje zosúladiť legislatívu zmluvných poisťiek.

5. Návrh smernice Komisie z roku 1979

5.1 Tak ako bolo hore uvedené, Komisia predložila prvý návrh smernice, zameraný na koordináciu práv, smerníc a administratívnych nariadení, ktoré sa vzťahujú na zmluvné poisťky⁽⁴⁰⁾ v roku 1979. Tento návrh bol vypracovaný podľa ustanovení *Hlavného programu na elimináciu obmedzení slobody poskytovať služby*, ktorý – vo veci priameho poistenia – predvídal koordináciu právnych a administratívnych nástrojov, ktoré riadia zmluvné poisťky „v takej miere, že ich rozdielnosť je viac v prospech poistenca a tretích účastníkov“⁽⁴¹⁾.

5.2 Zmiený návrh považoval koordináciu, požadovanú v smerniciach, ktoré v tom čase boli platné, za nedostatočnú; a tiež vyjadril názor, že zmluva nedostatočne zakazovala diskriminačný prístup poskytovania služieb, ak predmetná spoločnosť nemala sídlo v členskom štáte, kde boli služby vykonávané.

⁽³⁹⁾ Pozri Heiss, „Rozšírenie *acquis* o poisťkách pre prístupujúce kandidátske krajiny: Od Európskej zmluvy k plnoprávnemu členstvu“, v: Heiss (zostavovateľ), „Vnútorný trh s poisťkami v rozšírenej Európskej únii“, Karlsruhe, 2002, 11 – 22.

⁽⁴⁰⁾ KOM (79) 355 v konečnom znení z 10. júla 1979, 190/2 z 28. júla 1979.

⁽⁴¹⁾ Ú. v. ES z 15.1.1962, hlava V, Ca).

5.2.1 V tomto zmysle sa v návrhu uvažovalo, že by bolo vhodné regulovať „niektoré hlavné otázky, vzťahujúce sa hlavne na existenciu krytia úhrady poistného, dĺžku zmluvy a postavenia poistných osôb, ktoré nie sú poistencami“, ako i „následky, ktoré vyplynuli v prvom rade zo správania sa poistenca v čase uzatvárania a v priebehu zmluvy, ktorá sa týka prehlásenia rizika a nároku, a v druhom rade jeho výšky vzhľadom k opatreniam, ktoré v prípade poistnej udalosti treba prijať“.

5.2.2 Návrh tiež bral do úvahy, že „Členské štáty môžu byť oprávnené prijať odlišné riešenia iba vtedy, keď je to jednoznačne uvedené v texte smernice“; každý iný prístup by bol predmetom diskusie o cieľoch, ktoré sleduje tento návrh. A to by bol dôležitý krok k plnej harmonizácii v tejto oblasti ⁽⁴²⁾.

5.3 Výbor vo svojom stanovisku jednomyselne schvaľuje tento návrh ⁽⁴³⁾ s nasledujúcimi základnými pripomienkami:

- a) Komisia sa vo svojom postoji obmedzila na koordináciu bodov, ktoré sa považovali za rozhodujúce, aj keď výbor cítil, že aj iné aspekty by mali byť následne zosúladené;
- b) výbor ľutoval, že v smernici chýba rozlíšenie medzi hromadnými rizikami a rizikami obchodnými, priemyselnými alebo inými;
- c) domnieval sa, že nemocenské poistenie by malo byť tiež vylúčené zo škály smernice;

⁽⁴²⁾ Text naznačoval, že by, *inter alia*, malo dôjsť k harmonizácii nasledovných oblastí:

- a) formálny obsah poistnej zmluvy;
- b) právo na deklaráciu o garancii, keď sa zmluva uzatvára, spolu s jej náležitými formálnymi požiadavkami;
- c) jazyk, v ktorom je zmluva uzatvorená;
- d) nariadenia o vyhláseniach poistenca vo chvíli uzatvárania zmluvy o podmienkach, ktoré by mohli ovplyvniť odhady a akceptovanie rizika a následky, ktoré by nespĺnili očakávania poistenej osoby, alebo by sa v nich zámerne pomýlil;
- e) nariadenia o prehláseniach poistenej osoby po uzavretí poistnej zmluvy v súvislosti so skutočnosťami, alebo podmienkami, ktoré by mohli spôsobiť zvýšenie rizika, spolu s následkami z nerešpektovania tejto povinnosti;
- f) pravidlá o dôkazovom bremene pri nerešpektovaní horeuvedených povinností;
- g) pravidlá, ktorými sa riadi poistná zmluva v prípade zníženia rizika;
- h) následky chybného vyplatenia poistnej zmluvy alebo jej časti;
- i) povinnosti poistenca pri vzniku poistnej udalosti;
- j) pravidlá ukončenia poistnej zmluvy; a
- k) možnosť odchýlky od predpisov, vyplývajúcich zo smernice pre účastníkov zmluvy, kde by bol zvýhodnený poistenec, poistená osoba alebo ukrivdená tretia strana.

Navrhnutá smernica by sa uplatňovala pri všetkých neživotných poistkách, s výnimkou nasledovných oblastí:

- a) železničné dopravné prostriedky;
- b) letecké dopravné prostriedky;
- c) námorné, riečne dopravné prostriedky a jazerné plavidlá;
- d) doprava tovaru;
- e) poistenie zodpovednosti za škodu pri lietadlách, námorných, riečnych a jazerných plavidlách;
- f) úver a ručenie, so zvláštnym zreteľom na základné črty týchto odvetví poistenia.

⁽⁴³⁾ Spravodajca: De Bruyn, Ú. v. ES C 146, 16.6.1980.

d) ľutoval, že smernica nezastrešuje poistné zmluvy, podpísané poistencami, ktorí majú sídlo v členskom štáte, ale riziká krytia sú situované v nečlenskom štáte, alebo poistné zmluvy podpísané poistencom, ktorý má bydlisko mimo Spoločenstva;

e) výbor vyzval, aby boli vypracované zvláštne pravidlá na poskytovanie vhodnej ochrany pre poistencov – fyzické osoby alebo malých podnikateľov, ktoré by zastrešili hlavne:

1. zavedenie doby na rozmyslenie a právo odstúpenia;
2. zákaz neprístojných klauzúl;
3. presnú formuláciu ukončenia a splatnosti;
4. vhodnú informovanosť pred uzatvorením kontraktu.

f) dovoľával sa toho, aby bolo právo tretích účastníkov odvolať sa voči krivde, predmetom smernice ad hoc, alebo sa riešilo v neskoršom období koordinácie.

5.4 Výbor potom kriticky analyzoval hlavne všetky články návrhu; jeho pripomienky v tejto súvislosti stáli za to, aby sa zohľadnili v každej novej iniciatíve v tejto oblasti.

5.5 Európsky parlament sa vtedy tiež vyjadril k tomuto návrhu ⁽⁴⁴⁾. Okrem iného, sa domnieval hlavne že „harmonizácia by mala zaručovať rovnaký charakter ochrany poistencom, nech by bol výber práva akýkoľvek“.

5.5.1 Parlament hlavne navrhol niekoľko pozmeňujúcich návrhov, vzťahujúcich sa najmä na: rozsah smernice (udelenie výnimiek); hlavné body zmluvy o poistení; povinnosť poistenca urobiť prehlásenia o určitých okolnostiach; dôsledky okolností na zachovanie zmluvy o poistení vo vzťahu k počítačovým okolnostiam, alebo zmenám od vstúpenia zmluvy do účinnosti; dôkaz, ktorý musí poistenec poskytnúť v prípade, že vznikne poistná udalosť; a podmienky, za ktorých môže byť zmluva ukončená.

5.5.2 Zámerom pripomienok Parlamentu je jasne zdôrazniť, že „by mala byť zabezpečená spravodlivá rovnováha medzi záujmami poistovne a poisteného“.

⁽⁴⁴⁾ Ú. v. ES C 265, 13.10.1980.

5.6 Na základe týchto pripomienok mala Komisia možnosť vypracovať nový pozmeňujúci návrh⁽⁴⁵⁾, v ktorom prijala rôzne podnety a návrhy od výboru a parlamentu. V tomto návrhu po prvýkrát zdôraznila fakt, že „koordinácia práva, ktoré sa vzťahujú na poisťné zmluvy, by mala uľahčiť poskytovanie služieb poisťovní iného členského štátu v ostatných členských štátoch“. Toto bola jedna z prvých zmienok s úmyslom vytvoriť jednotný trh s finančnými službami⁽⁴⁶⁾.

5.6.1 Návrh smernice Komisie bol pripravený tak, aby vstúpil do účinnosti 1. júla 1983. Avšak nakoniec nebol prijatý v dôsledku nedostatočnej politickej vôle členských štátov.

5.7 *Nakoľko zostáva v súčasnosti návrh Komisie z rokov 1979/1980 aktuálny?*

5.7.1 Odpovede na dotazník, rozoslaný v tejto súvislosti a verejné pojednávanie, ktoré sa konalo 16. apríla 2004 ukázali, že existuje všeobecný konsenzus, že tento návrh, napriek faktu, že bol vypracovaný pred dvadsiatimi rokmi, by mal byť považovaný za stále platný príspevok a dobrý východiskový bod na začatie novej iniciatívy v tejto oblasti.

5.7.2 Napriek tomu sa zdôraznilo, že súčasné požiadavky na harmonizáciu zmluvných poisťiek sú väčšie ako boli v návrhu z roku 1980 a pravidlá, ktoré treba navrhnúť sa musia opierať o diskusiu na základe hlbokej štúdie komparatívneho práva.

6. Spôsoby harmonizácie

6.1 *Nájsť najlepšie riešenia využitím metódy komparatívneho práva*

6.1.1 Každému úmyslu zosúladiť európske poisťné právo by mali predchádzať práce komparatívneho práva. Táto činnosť pokročila na akademickej úrovni. V skutočnosti sa činnosť porovnávania už realizovala v oblasti všeobecného zmluvného práva, a boli predložené hlavné princípy európskeho zmluvného práva. V oblasti práva zmluvných poisťiek bolo a bude publikovaných veľké množstvo výsledkov z komparatívneho právneho výskumu⁽⁴⁷⁾. V roku 1999 založil zosnulý profesor Reichert-Facilides študijnú skupinu, „Iná formulácia Európskeho poisťného práva“. Členovia tejto skupiny sú odborníkmi v oblasti poisťného práva. Skupina prezentuje rôzne právne poriadky (v EÚ a mimo EÚ).

⁽⁴⁵⁾ KOM(80) 854 v konečnom znení z 15.12.1980 – Ú. v. ES C 355, 31.12.1980.

⁽⁴⁶⁾ Najmä nový návrh Komisie, ktorý sa vzťahuje na:
a) vylúčenie nemocenského poistenia, ako navrhoval výbor;
b) bližšie detaily postupov ukončenia zmluvy, pripisujúcim príliš veľký význam možnosti uchovania pozmenených zmlúv, skôr, ako by sa jednoducho zrušili; a
c) lepšia formulácia ustanovení o dôkazovom bremene.

⁽⁴⁷⁾ Pozri *Basedow/Fock* (zostavovatelia), Európske zmluvné poisťné právo, Tübingen, Zväzky I a II 2002, Zväzok III 2003; *Reichert-Facilides* (zostavovateľ), Poisťné zmluvy v: Medzinárodná encyklopédia komparatívneho práva (ešte nepublikovaná).

6.1.2 Direktívy na nájdenie „najlepšieho riešenia“ pre poisťné zmluvné právo by mali byť nasledujúce: Po prvé, nevyhnutne treba zobrať do úvahy základné úlohy všetkých oblastí poisťného zmluvného práva – aby sa vytvoril právny rámec, ktorý by umožnil efektívne zabezpečiť krytie rizík pre poisťovní, a tak zabezpečil dobré fungovanie pre samotné obchodovanie poisťovne. Po druhé, je dôležité, aby protichodné záujmy zúčastnených strán boli starostlivo vyvážené. Čo sa týka tohto aspektu, v rámci uznania moderných smerov, sa musí zabezpečiť vysoký stupeň ochrany poistenca.

6.1.3 Na základe týchto pripomienok sa zdá, že úsilie vylepšiť vnútorný trh s poisťkami by sa malo sústreďovať na povinné ustanovenia. Tieto ustanovenia sú neodmysliteľným rámcom na slobodné uzatváranie zmlúv účastníkmi a zároveň vytvárajú prekážku vnútornému trhu s poisťkami, pretože nie sú zosúladené. Výsledkom je, že potreby nariadenia v oblasti poistenia sú zlučiteľné s harmonizáciou požiadaviek vnútorného trhu s poisťkami.

6.2 *Opatrenia na zosúladienie musia ponúknuť vysoký stupeň ochrany poistenca*

6.2.1 Poisťné práva – prinajmenšom ich napoly povinné ustanovenia – sú zamerané na ochranu najslabšej strany, a môžu byť z funkčného pohľadu nazvané práva zákazníka. Avšak zvyčajne ochrana poistenca siaha ďalej ako všeobecné právo zákazníka: ako súkromní zákazníci sú malí podnikatelia chránení ich zmluvným poistením.

6.2.2 Keď sa dosiahne harmonizácia Európskeho spotrebiteľského práva, ES je zaviazané poskytnúť spotrebiteľom vysoký stupeň ochrany (pozri napr. článok 95 ods. 3 Zmluvy o ES). Tento pojem sa rovnako aplikuje pri legislatívnych aktoch, založených na iných článkoch Zmluvy o ES, ktoré poskytujú zákonodarnú kompetenciu ES (v oblasti poisťného práva obvykle článok 47 ods. 2 spolu s čl. 55 Zmluvy o ES). Výsledkom toho je, že opatrenie, ktoré harmonizuje poisťné právo, by malo ponúkať vysokú úroveň ochrany poistenca.

6.3 *Minimálne normy alebo úplná harmonizácia?*

6.3.1 Analýza bežných problémov s vnútorným trhom s poisťkami naznačuje, že je potrebná úplná harmonizácia poisťného práva. Minimálne normy zosúladienia by mohli členským štátom povoliť, aby používali vyššiu úroveň ochrany, tak ako to vyžaduje Európske právo, a tým vytvoriť nové prekážky vnútornému trhu s poisťkami.

6.3.2 Minimálne normy by neboli škodlivé pre fungovanie vnútorného trhu, ak by sa súčasný režim medzinárodného súkromného práva nahradil nariadeniami, ktoré by viedli k uplatňovaniu štátneho práva, v ktorom má poisťovňa sídlo. Touto cestou by každá poisťovňa musela vytvárať jeho produkty na základe vlastného národného práva (poskytujúce prinajmenej minimálny európsky štandard ochrany) a byť schopná predat produkt na základe uplatňovania práva „domovskej krajiny“ vo všetkých členských štátoch. Poistenec by mohol získať minimálnu úroveň ochrany napriek tomu, že je subjektom zahraničného práva.

6.3.3 Avšak, takáto úprava súkromného medzinárodného právneho režimu nie je skutočne žiadúca. V prvom rade, takáto zmena by zbavila zákazníkov služieb poistnej ochrany, ktorú poskytujú článok 5/ Rímskej dohody a ochraňuje „pasívneho“ zákazníka aj v oblastiach, kde je základné právo spotrebiteľa zosúladené. V druhom rade, povinné nariadenia práva, ktoré sa uplatňujú v trvalom bydlisku poistenca, by malo byť presadené súdom; a zostali by tu tiež prekážky pre fungovanie vnútorného trhu. V treťom rade, treba spomenúť, že na základe nariadenia Spoločenstva o jurisdikcii a správnej formulácii a uznaní rozsudkov, poisťovňa môže podať žalobu na jeho poistenca iba na súde v mieste bydliska poistenca (pozri článok 12 ods. 1) s veľmi malými výnimkami) a poistenec je veľmi náchylný vybrať si tú istú inštanciu pre jeho vlastné činnosti na základe článku 9 ods. 1 písm. b)).

6.3.4 Následkom toho zmena v režime medzinárodného súkromného práva by mohla vytvoriť situáciu, kde by súdy, zodpovedné za jurisdikciu boli vo väčšine prípadov nútené uplatňovať zahraničné právo. Toto by mohlo viesť k obtiažnejším a nákladnejším sporom vo veciach poistenia aj keď by samotné poistné právo bolo zosúladené. Preto tento prístup nemôže byť doporučený. Režim medzinárodného súkromného práva by mal v princípe zostať rovnaký, a poistné zmluvné právo by sa malo plne zosúladiť. Toto tvrdenie však nepopiera možnosť vylepšiť režim súčasného medzinárodného súkromného práva, inými slovami, ak nebude poistné zmluvné právo zosúladené, občan „Euromobil“ by si mohol zvoliť medzi právom, ktoré sa uplatňuje v mieste jeho trvalého bydliska, alebo právom jeho národnosti.

6.4 Vyžaduje si vnútorný trh s poistkami harmonizáciu všeobecného zmluvného práva?

6.4.1 Legislatíva zmlúv o uzavretí poistenia je systematicky začleňovaná do všeobecného zmluvného práva. Táto pripomienka vyvoláva otázku, či môže harmonizácia zmluvného poistného práva dosiahnuť svoje ciele iba vtedy, ak bude súbor zmluvného práva (alebo aspoň jeho všeobecnej časti) zosúladený, alebo sa môže dosiahnuť nezávisle. To posledná vyzerať by pravdepodobnejšie.

6.4.2 Tak ako sme sa už hore zmienili, sú to povinné nariadenia, ktoré vytvárajú prekážku vnútornému poisťovaciemu trhu, a mali by byť teda predmetom harmonizácie. Zmluvné právo vo všeobecnosti nie je svojím charakterom povinné. Niektoré povinné nariadenia existujú. Ale tieto nariadenia v právnych poriadkoch členských štátov nie sú tak podstatne odlišné, že by ich nezosúladenie mohlo prekážať fungovaniu vnútorného trhu s poistkami, ani mať rozhodujúci vplyv na samotné produkty poistenia.

6.4.3 Snáď existujú výnimky. Avšak s takýmito výnimkami by mohla skončiť harmonizácia v sektore poisťovníctva. Príklad takýchto nariadení sa už vyriešil smernicou o nevhodných zmluvných ustanoveniach v zákaznických zmluvách⁽⁴⁸⁾, ktorá sa tiež používa pri zákaznických poistných zmluvách⁽⁴⁹⁾. Zmluvný akt poistenia na európskej úrovni by mal mať rozsah ich uplatnenia, ktorý pokrýva všetky hromadné riziká tak, aby bol uspokojený vnútorný trh s poistkami.

6.4.4 Tieto argumenty by sa nemali chápať ako úmysel proti harmonizácii zmluvného práva vo všeobecnosti. Ponecháva túto otázku na výhradné zváženie inštitúcií ES. V skutočnosti by harmonizácia všeobecného zmluvného práva zjednodušila harmonizáciu poistného práva. Jediným cieľom predloženia argumentov je pokúsiť sa demonštrovať, že harmonizácia zmluvného poistného práva môže dosiahnuť svoje ciele v jej samotnom obsahu.

6.5 Zavedenie fakultatívneho nástroja na harmonizáciu národného zmluvného poistného práva?

6.5.1 Rozdiely medzi harmonizáciou národných práv a fakultatívnym nástrojom

6.5.1.1 Akčný plán pre súvislejšie Európske zmluvné právo zdôraznil možnosť zaviesť namiesto harmonizácie alebo unifikácie národných zmluvných práv fakultatívny nástroj. Hlavný rozdiel medzi dvomi prístupmi spočíva v skutočnosti, že fakultatívny nástroj by ponechal národné zmluvné práva bez zmeny zakaždým vtedy, keď sa účastníci rozhodnú, že sa buď podriadia tomuto nástroju, alebo ním nechcú byť viazaní podľa toho, či tento nástroj predvída, alebo nie tieto dve možnosti. Takýmto spôsobom by sa vytvárali rovnaké právne poriadky (európske a národné) a účastníci by mali možnosť vybrať si medzi týmito dvomi režimami.

⁽⁴⁸⁾ Smernica Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o neférových podmienkach v zákaznických zmluvách; Ú. v. ES 1993 L 95/29.

⁽⁴⁹⁾ Mohol by byť zavedený zoznam neférových klauzúl zvlášť pre odvetvie poisťovníctva, ak bude potrebné; pozri ohlásenie iniciatívy ESV o Zákazníkoch na trhu s poistkami (CES 116/98 z 29.1.1998) a Štúdiu, koordinovanú Centrum pre právo spotrebiteľov od Univerzity v Montpellier, ktorú objednala Komisia (Zmluva AO-2600/93/009263) o neférových klauzulách v niektorých odvetviach poistenia a na najnovšie návrhy Komisie o kredite spotrebiteľa KOM(2002) 443.

6.5.1.2 Naopak, harmonizácia a unifikácia národných zmluvných práv by nahradila tradičné pojmy národného zmluvného práva európskym riešením. Účastníci by nemali možnosť vybrať si ich národný alebo európsky model.

6.5.2 Výhody a nevýhody dvoch prístupov

6.5.2.1 Z pohľadu vnútorného trhu s poisťkami predstavujú obe riešenia očividnú výhodu: odstraňujú právne prekážky na obchodovanie s poisťkami po celej Európe a umožňujú poistencom slobodne sa pohybovať v Spoločenstve bez nepriaznivých účinkov z rozdielov v poisťnom zmluvnom práve na jeho zmluvnú poisťku. Z tohto dôvodu je ktorýkoľvek z týchto prístupov výhodnejší ako dnešná situácia a výber z nich sa končí ako otázka politiky a nie princípu.

6.5.2.2 Harmonizácia národného zmluvného práva by bola zložitejšia ako uzákonenie fakultatívneho nástroja. Pokiaľ by európske riešenie nahradilo národné „zvyklosti“ osobnosti národného práva (právnici ako aj akademici) by mohli váhať, či majú nasledovať výzvu k harmonizácii.

6.5.2.3 Ambivalentným faktorom je vzájomný vzťah medzi intenzitou zasahovania do národného práva a rýchlosťou v dosahovaní výsledkov pre vnútorný trh. Pokiaľ by fakultatívny nástroj neodstránil národné práva, mohol by byť považovaný za mäkký prístup a tiež vyzerat ako prístup, ktorý je ľahšie akceptovateľný pre obchody. Na druhej strane tu existuje obava, že by fakultatívny nástroj mohol postaviť aktérov jednotného trhu (napr. poisťovacie spoločnosti a maklérov) do pozície očakávania – každý aktér, ktorý si želá byť na čele závodiacieho tímu by očakával, že ten druhý pôjde do čela a pokúsi sa čerpať zo skúseností (aj zlých) súťažiacich. Alebo teda, ak by sa fakultatívny nástroj považoval za okno otvorenej príležitosti, ktoré si každý želá otvoriť ako prvý vďaka obchodu s poisťkami na internete? Samozrejme, harmonizácia by priniesla okamžité výsledky za podmienky, že sa žiaden aktér nebude chcieť zriecť jej realizácie. Na druhej strane sa zasahovanie môže cítiť ako veľmi, ak nie príliš vážne.

6.5.2.4 Skutočnosť, že fakultatívny nástroj nemôže plne nahradiť harmonizáciu, vzbudzuje obavu technického charakteru. Ako príklad ukážky môžeme vziať poistenie za zodpovednosť škody motorových vozidiel. Harmonizácia práva pre poisťky za zodpovednosť škody pri motorových vozidlách má veľký význam pre mobilitu občanov ES, pretože poskytuje

neodmysliteľnú ochranu obetiam nehôd. Je evidentné, že ochrana obeť nesmie závisieť od toho, či sa pri výbere zmluvy o uzavretí poistenia účastníci priklonia v prospech európskeho nástroja. Fakultatívny nástroj preto nesmie nahradiť zosúladienie národného práva o poistení zodpovednosti škody motorových vozidiel.

6.5.2.5 Nakoniec otázka znie, či fakultatívny nástroj umožní dosiahnuť účinné výsledky v takej oblasti ako je poisťné právo, ktoré je charakteristické tým, že neexistuje rovnováha medzi účastníkmi. Vybrali by si účastníci efektívne, alebo by výber uskutočnili poisťovne prostredníctvom začlenenia klauzuly o účasti alebo neúčasti na ich všeobecných podmienkach poistenia?

6.5.2.6 Nie je najdôležitejšie, či sa cieľ Európskeho vykonávania zmluvy o poistení dosiahne harmonizáciou národných práv, alebo zavedením fakultatívneho nástroja. Táto otázka si však vyžaduje starostlivý prieskum.

6.6 Vypracovanie všeobecných podmienok o poistení pre EÚ?

6.6.1 Nakoniec možno položiť otázku, či harmonizácia môže byť nahradená vypracovaním široko spektrálnych všeobecných EÚ podmienok o poistení. Samozrejme, obavy o poisťovne, ktoré musia brať do úvahy každé jednotlivé právo každého členského štátu, by sa znížili (ak nie odstránili) ak by sa toto úsilie vynakladalo kolektívne a za podpory inštitúcií ES.

6.6.2 Napriek tomu, prístup nemôže byť vítaný. V prvom rade široko uplatňované všeobecné podmienky v EÚ môžu zohľadňovať rozdiely v národnom práve, ale tiež požadovať oddelenú kalkuláciu pre riziko a môžu byť nevýhodou pre občana, ktorý sa po EÚ pohybuje.

6.6.3 Navyiac, postoj by mohol viesť k zavedeniu modelových podmienok, ktoré budú mať opačný účinok na hospodársku súťaž na poisťovacích trhoch. Treba pripomenúť, že jedným z hlavných krokov vo vytváraní jednotného trhu s poisťkami bolo odstránenie každého práva členských štátov na systematickú kontrolu všeobecných podmienok poistenia pred tým, ako je uvedené na trh⁽⁵⁰⁾. Takáto kontrola vedie k nedostatku rozmanitosti produktov poistenia a redukuje výber pre zákazníkov a tým oslabuje hospodársku súťaž. Vypracovanie všeobecných podmienok poistenia, používaných v celej EÚ, sa konštrukčne javí ako podobné riziko.

⁽⁵⁰⁾ Pozri článok 29 Tretej smernice o neživotnom poistení; článok 34 smernice o životnom poistení.

7. Oblasti harmonizácie

7.1 V horeuvedenej časti sa ukázalo, že sú to povinné nariadenia zmluvného poistného práva, ktoré sa musia zosúladiť. Ďalšou otázkou je, či treba zosúladiť všetky oblasti poistného zmluvného práva, alebo iba niektoré z nich.

7.2 Poistné právo sa obyčajne delí na všeobecnú časť, ktorá obsahuje pravidlá, uplatňované pre všetky zmluvné poistky a právo zvláštnych odvetví poistenia. Vynára sa otázka, či by mal vnútorný trh s poistkami vyžadovať zosúladenie všeobecných pravidiel, pravidiel pre špecifické odvetvia alebo oboje.

7.3 Teoreticky sú potrebné obe: všeobecné pravidlá ako i pravidlá pre špecifické pravidlá poistného práva ovplyvňujú produkt a vytvárajú prekážky fungovaniu vnútorného trhu s poistkami, napr. pravidlá o záväzných garanciách, ktoré sa vo všeobecnosti nachádzajú vo všeobecnej časti, majú vplyv na pomer rizika a poistné do takej miery ako aj špecifické pravidlá, napr. životná poistka, ktorá riadi toto špecifické poistenie. Preto by sa principiálne nemalo rozlišovať medzi dvomi súbormi pravidiel.

7.4 Zosúladenie sa však môže uskutočniť vo viacerých krokoch. Ak je tomu tak, treba vypracovať zoznam priorít. Tu by sa zdalo, že je vhodné ako prvé zosúladiť všeobecnú časť. Veľa odvetví poistenia nie je predmetom špecifických alebo povinných⁽⁵¹⁾ pravidiel, ale iba všeobecných pravidiel v rámci súčasných režimov poistného zmluvného práva. Preto najviac súri harmonizácia všeobecných pravidiel poistného zmluvného práva, pokiaľ sú povinné. Toto zosúladenie by malo okamžite umožniť vytvorenie vnútorného trhu s poistkami vo všetkých odvetviach, ktoré nie sú zastrešené špecifickými a povinnými právnymi pravidlami. Akonáhle sa tento cieľ dosiahne, budú môcť byť zastrešené aj regulované odvetvia ako je životné a nemocenské poistenie.

7.5 Typ pravidiel, ktoré by mali byť zosúladené v prvom rade, by mal byť nasledovný:

- a) služby predchádzajúce zmluve, hlavne informácia;
- b) zostavenie zmluvy;
- c) poistná zmluva, charakter, účinky a formálne požiadavky;
- d) dĺžka zmluvy, obnovenie termínov;
- e) sprostredkovatelia poistenia;
- f) riziko zhoršenia;
- g) poistné;
- h) poistná udalosť;

⁽⁵¹⁾ Mnohé predpisy o špecifických odvetviach sa môžu nájsť v národných štátoch o poistnom zmluvnom práve a nie sú povinné a preto nevytvárajú prekážku vnútornému trhu.

- i) poistenie na účet tretieho účastníka.

8. Závery a odporúčania

8.1 Dnes predstavuje poistenie hlavnú službu v obchodných vzťahoch medzi profesionálmi a medzi profesionálmi a zákazníkmi.

8.2 Niektoré zo základných princípov, ktorými sa riadi uzavretie a platnosť zmluvy o uzavretí poistenia sa vo všeobecnosti odlišujú v národných právnych systémoch členských štátov.

8.3 Tento stav vecí prispieva k vytváraniu prekážky pre marketing tohto finančného nástroja za hranicami a v dôsledku toho brzdí zavŕšenie vnútorného trhu v tejto oblasti.

8.4 Stupeň zosúladenia povinných nariadení toho, čo je známe ako „všeobecná časť“ poistného práva, by mohlo rozhodne prispieť k odstráneniu celého radu prekážok a problémov, s ktorými bojujú poisťovacie spoločnosti, sprostredkovatelia poistenia, poistené osoby a poistenci, či odborníci alebo individuálni zákazníci v plnení poistných transakcií za hranicami.

8.5 Tento názor jednomyselne zdieľajú všetky zainteresovaní účastníci, ktorí boli konzultovaní alebo sa vyjadrili ohľadom tejto veci.

8.6 Pociťuje sa, že by sa mal postupne zaujať prístup k harmonizácii, ktorej cieľom by bola možnosť prijať fakultatívny model poistenia so všetkými tými podmienkami a časťami, ktoré by boli povinné.

8.7 Pri príprave musia byť zohľadnené návrhy, ktoré poskytla Komisia v smernici z rokov 1979 – 80 s ohľadom na komentáre a analýzy, ktoré urobili zainteresovaní účastníci, zástupcovia občianskej spoločnosti a právne orgány členského štátu a sústrediť sa na zmeny, ku ktorým medzičasom došlo v tomto odvetví.

8.8 Nástroj Spoločenstva, ktorý sa bude používať, musí byť nariadením, ktorej právnym základom bude článok 95 Zmluvy.

8.9 Na základe pripomienok v tomto stanovisku, EHSV nalieha na Komisiu, aby znova otvorila túto problematiku a začala skúmať komparatívne právo a národné prakticky v oblasti zmlúv o uzavretí poistenia, aby sa potvrdilo, že je potrebné, vhodné a možné pokračovať v úsilí zosúladiť poistné zmluvné právo na úrovni Spoločenstva.

8.10 Toto úsilie musí zohľadňovať akademické výskumy na tomto poli, ktoré sa už uskutočnili.

8.11 EHSV doporučuje Komisii, aby s touto prácou oboznámila hlavne prostredníctvom Zelenej knihy a verejných diskusií, pretože je najdôležitejším základom, na ktorom sa pripraví to, čo je považované za najvhodnejšie ako nástroj Spoločenstva.

8.12 EHSV si je vedomý, že iba jasná politická vôľa členských štátov podporovať iniciatívu na zosúladenie poistného

zmluvného práva môže byť najväčším príspevkom na završenie vnútorného trhu s finančnými službami.

8.13 EHSV vyzýva Európsky parlament, aby sa zapojil do tejto iniciatívy a zaradil ju na primeranú úroveň stupňa priority v jeho politickej agende tým, že opätovne začne podporovať cieľ – zosúladiť povinné nariadenia všeobecnej časti poistného zmluvného práva.

V Bruseli 15. decembra 2005

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k téme „Turizmus a šport: budúce výzvy pre Európu“

(2005/C 157/02)

Dňa 29. januára 2004 sa Európsky hospodársky a sociálny výbor v súlade s článkom 29 odsek 2 svojho Vnútorného poriadku rozhodol vypracovať stanovisko k téme: „Turizmus a šport: budúce výzvy pre Európu“

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu, ktorá bola zodpovedná za prípravu prác Výboru v tejto veci, prijala svoje stanovisko dňa 10. novembra 2004. Spravodajcom bol **pán Pesci**.

Na svojom 413. plenárnom zasadnutí (schôdzy z 15. decembra 2004) Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal nasledujúce stanovisko počtom 144 hlasov za, 1 hlasom proti a 2 členovia sa hlasovania zdržali:

Predslov

Rozvoj národov, miest a spoločenstiev sa posilňuje vzájomnou výmenou a zdieľaním pozitívnych hodnôt, ktoré sa zakladajú na rešpektovaní ostatných a podpore vzájomného porozumenia, na tolerancii, pohostinnosti a ochote k vzájomnej výmene získaných poznatkov a plánov do budúcnosti.

V spoločnosti, ktorá sa čoraz rýchlejšie mení, charakterizovanej ďalekosiahlymi sociálnymi, geopolitickými a technologickými zmenami, pri ktorých rozvoj hodnôt musí prinajmenšom udržiavať krok s materiálnym pokrokom, je potrebné chopiť sa každej malej aj veľkej príležitosti na upevňovanie a šírenie týchto hodnôt.

Odvetvia turizmu a športu sú prirodzene predurčené na takéto poslanie. Vo svojej podstate sú spoločenskými a kultúrnymi aktivitami práve tak, ako sú aj hospodárskymi aktivitami, sú úzko prepojené, zdieľajú množstvo základných hodnôt – intelektuálnu túžbu po poznatkoch, prístupnosť k zmenám, otvorenosť voči vzdelávaniu a čestnému súťaženiu.

Turizmus a šport môžu zároveň prispievať k plneniu cieľov Lisabonskej stratégie, ktorá sa usiluje vytvoriť z Európy do roku 2010 najkonkurencieschopnejšiu na vedomostiach založenú ekonomiku na svete. Vzrastajúci hospodársky vplyv týchto odvetví je skutočne hybnou silou ekonomík krajín EÚ.

Prijatie návrhu zmluvy o ústave, v ktorom sa po prvýkrát uznáva, že turizmus patrí do jurisdikcie EÚ, by malo ešte viac zdôrazniť dôležitosť tohto príspevku. EHSV v tom vidí počiatkový, základný krok smerom k európskej politike rozvoja, podpory a koordinácie turizmu a víta zahrnutie článku o športe do uvedeného textu ústavy.

1. Úvod

1.1 Turizmus a šport sú dve odvetvia, ktoré budú stále významnejšie prispievať k hospodárskej prosperite Európy a sociálnemu blahobytu v budúcnosti. Ich kľúčová úloha je vo svete všeobecne uznávaná.